

**ГРАМАТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ
ПРОМОВИ ОКСАНИ ЗАБУЖКО В ЄВРОПАРЛАМЕНТІ**

Вступ. У сучасному світі культура є виразним показником сприйняття людей, яке перебуває під постійним впливом глобалізаційних процесів [4]. Та це явище набуває особливого значення в умовах війни, коли нація та мова перебувають під загрозою знищення, і культура стає не лише інструментом ширення естетичних цінностей, але й засобом інформування, впливу та збереження держави, навіть у найтемніші часи. З огляду на це багато українських культурних діячів зараз провадять не лише волонтерську, а й просвітницьку діяльність. Вони будують діалог між Україною та світом, послуговуючись мистецтвом публічного мовлення, зокрема виголошенням публічних промов. У цій статті ми розглянемо переклад промови української письменниці, поетеси, літературознавиці, публіцистки, культурологині та політичної активістки Оксани Забужко на пленарній сесії Європейського парламенту 8 березня 2022 року, на тринадцятий день війни в Європі.

Мета нашої статті полягає в аналізі граматичних трансформацій, застосованих у перекладі публічної промови Оксани Забужко, дослідженні впливу авторського стилю письменниці на її переклад та виокремлення найбільш і найменш вживаних перекладацьких перетворень.

Основний текст. Насамперед, розглянемо теоретичний аспект перекладу виступів, для якісного відтворення яких перекладач повинен розуміти, з яким різновидом публічного мовлення він матиме справу. Виступ Оксани Забужко в Європарламенті є публічною промовою, себто різновидом публічного мовлення, що передбачає усний виступ із метою виявлення певної інформації та впливу на розум, почуття й волю слухачів, логічну стрункість тексту, емоційну насиченість та вольові імпульси мовця [5]. До того ж, будь-яка публічна промова обов'язково спирається на певну мету – проінформувати, отримати інформацію, переконати або створити певний настрій у слухачів [3]. Таким чином, розрізняють такі види промов:

- Ювілейна промова – присвячується певній даті, пов'язаній з ушануванням окремої людини, колективу, урочистостям на честь події з життя та діяльності організації, установи, закладу тощо [5].
- Ділова промова – характеризується лаконізмом, критичністю спрямування, полемічністю та аргументованістю викладених у ній фактів [5].
- Мітингова промова – виголошується на актуальну тему й стосується суспільно значущої проблеми, яка хвилює широкий загал [5].
- Агітаційна промова – торкаючись актуальних суспільно-політичних проблем, активно впливає на свідомість, спонукає слухача до певної діяльності, до нагальної необхідності зайняти певну громадянську позицію, змінити погляди чи сформувати нові [2].

Враховуючи чітку позицію авторки та її заклик міжнародної спільноти до дій, можемо стверджувати, що промова Оксани Забужко в Європарламенті є агітаційною. Особливо яскраво це виражається у вживанні численних граматичних та стилістичних засобів для підсилення комунікативного ефекту. Варто зазначити, що авторка відома своєю унікальною манерою трансляції думок, яку описують як «потік свідомості», що «цілком і повністю підпорядковується живій, динамічній, активній, інтелектуальній, інтертекстуальній авторській думці, водночас майстерно відбиваючи її у конфігурації довгих синтаксичних структур [6]». Для позначення її унікального стилю існує навіть термін «забужківське речення», яким позначають ускладнене речення з використання численних композиційно-синтаксичних структур таких як: однорідні члени, зіставлення, експресії, нагнітання, відокремлені члени речення, дієприкметникові та дієприслівникові звороти, вставні конструкції, незавершені і номінативні речення, плеоназми, градації, анафори, повтори, дієслівні словосполучення, тощо [6]. Та, оскільки англійській мові притаманна більш лаконічна та чітка структура речень, для відтворення змісту та адаптації тексту для цільової аудиторії, перекладач безумовно має застосовувати граматичні перекладацькі трансформації – один з прийомів перекладу, що передбачає зміну структури речення відповідно до норм мови перекладу [8, с. 52].

Найбільш поширеним видом граматичних трансформацій у перекладі промови Оксани Забужко «Ми небагато навчилися з історії» є вилучення граматикалізованих елементів, до якого часто вдавався перекладач зустрічаючись із численним вживанням присвійних займенників, що є поширеним явищем для англійської мови, проте – не властивим для української: “for their right to live in accordance with their own wishes [9]” — «за право жити відповідно до власних бажань [1]»; “They manage the distribution of supplies across our besieged cities [9]” — «Вони організовують постачання до обложених міст [1]»; “my niece and her two children [9]” — «моя племінниця з двома дітьми [1]»; тощо. Таке перекладацьке рішення надало тексту перекладу більш природного звучання та адаптувало його до граматичних норм української мови, себто мови перекладу.

Наступним перетворенням, яке неодноразово вживалося перекладачем, є об'єднання речень – «спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється шляхом з'єднання двох простих речень в одне складне [7, с. 215-216]». Як нам вже відомо, творчий стиль Оксани Забужко простежується у всіх її текстах, і промови не є винятком. Тому навіть в оригіналі ми можемо побачити чималу кількість ускладнених речень, з використанням довгих синтаксичних структур, що не є притаманним для англійської мови, однак є невід'ємним елементом авторського стилю, який надає промові ще більшої експресії. Таким чином, для збереження «забужківських речень», які добре відомі цільовій аудиторії, перекладач застосовує об'єднання: “Ukrainian doctors meanwhile have created Facebook pages offering instructions on how women over 37 weeks pregnant might safely deliver children in bomb shelters. An image that strikes me as almost biblical, as thousands of Marys hide with their newborns, evading Kind Herod in basements, subway stations and other stables [9]”. — «Українські лікарі тим

часом створили у Facebook сторінки, де консультують жінок після 37-го тижня вагітності, як безпечно народжувати в бомбосховищах, – образ, що бачиться мені майже біблійним: тисячі Марій, які ховаються з немовлятами від царя Ірода по підвалах, станціях метро та інших стаєнках [1]».

Однак у перекладі промови простежуються також і приклади членування речення – «спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється в дві або більше предикативні структури мови перекладу [7, с. 215-216]»: “He has already claimed back the former Soviet bloc, which is what he really means by demanding that NATO pull back from eastern Europe, and he won’t stop unless he is stopped by an international front of all those nations which still believe that freedom and human solidarity are worth more than gas and oil [9]”. – «Він уже зажадав повернення колишнього радянського блоку – саме таке значення має його вимога до НАТО відступити з Центральної Європи. І він не зупиниться - якщо його не зупинить міжнародний фронт усіх тих народів, які все ще вірять, що свобода й людська солідарність мають вищу вартість, ніж газ і нафта [1]». Таке перекладацьке рішення, ймовірно, обґрунтоване тим, що це все ж є текстом усної промови, у процесі виголошення якої мовець часто вдається до пауз. Тож, з метою сильнішого експресивного ефекту, більшої взаємодії з аудиторії та чіткого донесення наративів автора, перекладач подекуди вдається до граматичної трансформації розчленування.

Ще одним видом граматичних трансформацій є додавання граматикалізованих одиниць, поодинокі випадки якого трапляються й у перекладі промови «Ми небагато навчилися з історії»: “Yes, we are strong and grateful for your support and your admiration. The problem is that Putin’s bombs will not be stopped by the strength of our spirit [9]”. — «Авжеж, ми сильні, і ми дякуємо вам за підтримку й захоплення. Проблема, однак, в тому, що путінських бомб не спинити самою лиш силою нашого духу [1]». Проте, в силу вже великої насиченості різноманітними граматикалізованими одиницями в оригіналі промови, у перекладача не виникало необхідності часто вдаватися до цієї трансформації.

Висновки. Отже, провівши аналіз перекладу промови Оксани Забужко на пленарній сесії Європейського парламенту, ми визначили, що перекладач застосовував різноманітні граматичні перекладацькі трансформації, серед яких – через особливості авторського стилю письменниці та з метою відтворення добре знайомих українцям «забужківських речень» – домінантними є об’єднання речень, а другими по чисельності – у зв’язку з різницею морфологічно-синтаксичних особливостей української та англійської мов – вилучення граматикалізованих одиниць, а саме присвійних займенників. На противагу, менш вживаними є додавання граматикалізованих елементів та членування речень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Забужко О. С. Ми небагато навчилися з історії // Офіційний веб-сайт інтернет-газети Збруч. URL: https://zbruc.eu/node/111094?fbclid=IwAR1aFvUv7YINdwkZYTpvqo9_U2vu7yGA48Q5s-hA4ILPf5mS5ZibSBLj1s

2. Конспект лекцій з навчальної дисципліни Мистецтво публічного виступу. Львівський національний університет імені Івана Франка. Факультет управління фінансами та бізнесу. 2018. С. 7.
3. Луца М. Мистецтво публічного виступу. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). 2015. № 21. С. 272-276.
4. Парчевська В. В., Паніна І. Г. Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія». Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2020. Випуск 12. Том 1. С. 74-78.
5. Старунова Л. А. Культура української фахової мови. Види і жанри професійного спілкування. Література та культура Полісся. Серія: Філологічні науки. 2018. №93. С. 118-124.
6. Стиркіна Ю. С. Визначення ідіостилю письменника як засіб навчання української мови. Збірник матеріалів наукових інтернет-конференцій. Полтавський національний університет імені В.Г. Короленка. 2023. С. 111-118.
7. Хоменко Е. Г. Граматика англійської мови. Київ, 2007. С. 215-216.
8. O. Hurko. Grammatical Peculiarities of Anglo-Ukrainian Translation of Business Correspondence. Journal "Ukrainian sense". February 2022. № 2. С. 51-58.
9. O. Zabuzhko. We have not learned too much from history // Official web-site of Ukrainian Online Newspaper Zbruc̣h. URL: <https://zbruc.eu/node/111095>

Макар Людмила

Науковий керівник – доктор філософії Дячук Наталія

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сьогодні традиційне освітнє середовище поступається місцем інноваційним методам. Відповідно, цифровізація освіти сприяє глибшому зануренню в навчальний матеріал, стимулює увагу, пам'ять та зацікавленість учнів.

Метою статті є аналіз різних видів цифрових технологій та ефективності їх застосування в навчальному процесі вчителями та учнями з перспективою створення нових підходів до викладання іноземних мов.

Використання цифрових технологій в освіті перш за все вимагає від учителя та учнів готовності та вміння працювати з ними. Кожен із закладів освіти повинен бути відкритим до інноваційних підходів, а саме забезпечити класи необхідним обладнанням, підготувати кваліфікацію освітніх кадрів, зробити доступним проведення занять в дистанційній та змішаній формі, що відкриває проблематику задач в освітньому середовищі, котрі потребують ефективних рішень. Однак, як переконують Духаніна Н.М. та Лесик Г.В., освіта завжди підлягає змінам у залежності від вимог суспільства, а отже можна стверджувати, що цифровізація є ключовим елементом якісного забезпечення навчання [3, с. 406].

Модернізація освітнього процесу запроваджується з метою мобільності, розвитку педагогічної системи, створення якісного навчального середовища, де цифрові інструменти забезпечують доступ до нових джерел інформації, поєднують різні рівні сприйняття матеріалу, певною мірою спрощують лекційний підхід у творче засвоєння нових знань. Вони також впливають і на доступність освіти. Завдяки проведенню онлайн-курсів, вебінарів, відео-уроків учасники навчального процесу більше не стикаються із фінансовими обмеженнями, відстань та час також не викликають проблем [1, ст. 4]. Так, для здійснення дистанційного навчання від